

„Tuhat hiilgavat päikest“
Khaled Hosseini

Eesti Ajalehed AS 2007

(Riverhead Books 2007 „A Thousand Splendid Suns)

Naine kui mehe teenija

Khaled Hosseini teine romaan „Tuhat hiilgavat päikest“ ei saa kedagi külmaks jätta, sest raamat räägib emotsionaalse loo kahe naise elusaatusest. Raamatu tegevustik leiab aset 1960ndate aastate algusest 2000. aastate alguseni. Kuigi Hosseini kirjutab koduvägivallast ja sõjakoledest, suudab ta oma kirjutamisoskusega selle loetavaks teha ning luua ettekujutuse, et midagi paremat on ootamas ees.

Raamatu keskmeks on lugu kahest naisest: Mariamist ja Lailast, kuid see on ka lugu Afganistani linnast Kabulist sõja ajal. Teose alguses saab aimu Mariami maailmast, noorest tüdrukust, kes elab koos oma emaga Afganistani linna Herati äärel. See on õnnetu maailm. Tüdrukut kiusab tema epilepsiat põdev ema, kuid tüdruku elu aitab koos hoida tema ebasiira, kuid sarmika isa igapäevane külaskäik, kes on jõukas mees Heratist ning kelle perekonnas Mariam tegelikult elada tahaks.

Esimestel lehekülgedel kulgeb Mariami lugu aeglaselt, pigem kirjeldatakse temas senist eluolu, kuid Hosseini toob ootamatult raamatusse sündmustepöörise. Järsku on Mariami ema surnud ning isa on tüdruku mehele andnud 40-aastasele tuttavale Kabulist. Hoolimata traumast, et 14-aastane tüdruk peab elama koos täieliku võõraga, kes sunnib teda burkat kandma ja külaliste tulekul oma toas peituma, kasvab Mariamis lootus võita oma abikaasa heakskiit, kui ta rasedaks jääb. Sellega lootis Mariam, et Rashid teda väärtustab, nagu ei olnud teinud seda keegi teine tema elus.

Hosseini kirjeldab detailiderohkelt ja emotsioonidele rõhuvalt, milline on naiste elu ühiskonnas, kus neid väärtustatakse ainult kodu hooldajatena. Peale seda, kui Mariamil on olnud mitu nurisünnitust, muutub tema abielu justkui vangistuseks, kus ta elab pidevas hirmus: ta kartis oma abikaasat, tema kõikuvaid tujuisid ning rusikahoope, mida ta taluma pidi.

Hosseini suudab loo hoida põnevana, jättes lugeja õudusega mõtlema Mariamile, kes pidi kivikesi närima, mida ta mees talle suhu toppis, ning liikudes edasi Laila loo juurde. Laila on tüdruk, kes elab Mariamiga samal tänaval ning kasvab üles liberaalses peres, kus isa peab tütre haridust väga oluliseks. Mariamit näeb lugeja nüüd eemalt: Laila ei räägi temaga kunagi, kuid vihjab talle kui Rashidi endassetõmbunud naisesse. Sellega annab Hosseini edasi olulise mõtte: iga pealtnäha burka varjus oleva tavalise naise taga peitub südantlõhestav lugu.

Nii nagu on Lailale lubatud hariduse saamine, ambitsioonide omamine ja oma arvamus, on Lailal ka temast lugupidav ja arukas poiss-sõber, kellega nad kinos käivad ja meelsasti aega veedavad, täpselt nagu tänapäeva lääneühiskonnale omane. Mariamit ja Lailat kõrvutades ei taha Hosseini jutustada vaid kahe väga erineva naise lugu, vaid tahab lugejale selgeks teha Afganistani ühiskonna keerulisi arusaamasid, kus isegi ühel tänaval võib naiste elu olla kardinaalselt erinev.

Loo arenedes tekib kohati tunne, et loetav on hoopis ajalooõpik ja mitte ilukirjanduslik teos. Hosseini kirjeldab peaaegu liiga detailselt nende kahe naise elus olevat poliitilist tausta, alustades Nõukogude okupatsioonist, mis oli Laila üleskasvamise ajal, kuni Talibani kukutamiseni. Lugeja saab teada, et Nõukogude ajal oli, nagu Laila isa tütrele ütles, soodne aeg olla Afganistanis naine, samas kui Talibani ajal puudusid naistel igasugused õigused ning neile oli meestest eraldi puuduliku varustusega haigla mõeldud. Hosseini teeb lugejale selgeks, kui segane oli olukord Afganistanis, kuidas armastatud Nõukogude vägede vastu võitlejatest said järjekordsed rahva rõhujad. Lugejal võib tekkida raskusi poliitiliste isikute nimedes ja võib olla keeruline mõista, mida selle riigi inimesed mõtlesid.

Tänuväärne on asjaolu, et Hosseini ei kirjelda igat piasja Afganistani poliitilises olukorras, vaid seletab tausta, ning liigub edasi raamatu tegevustikuga, näidates, milline suur mõju võib sõjal olla inimeste elus Laila tegelaskuju kaudu. Lugeja saab osa tüdruku kurvast elusaatusest, tema orvuks jäämisest, kellel pole mitte kedagi, ning lõpuks Rashidi teiseks naiseks saamisest. Raamat võib tunduda liiga dramaatiline oma traagiliste sündmuste jadas: naiste igapäevase koduse vägivalla talumise taustal toimuvad mõrvad ja riigist põgenemised ning pommitamise käigus surevad paljud inimesed. Tundlikule lugejale võib seda korraga liiga palju olla taluda, kuid just selline oligi inimeste elu sõja ajal ning seda on oluline teada.

Südanliigutav on asjaolu, kuidas Hosseini kirjeldab kahe naise vahelist sõpruse tekkimist nende ühises vägivaldses majapidamises. Algsest sallimatusest tekib naiste vahel usaldus ja teineteisemõistmine ning tänu üksteise olemasolule suudavad nad nii füüsiliselt kui emotsionaalselt üle elada vägivalla, mis neile omaks saab. Koos saavad nad armastusega üles kasvatada Laila lapsi, kes Rashidi julmuse tõttu oleksid sama õnnetud nagu Mariam oma lapsepõlves.

Hosseini loodud karakterid on enamasti must-valged. Ta vastandab teose peategelasi: Mariamil on täielikult halb lapsepõlv, Lailal seevastu rõõmu ning lootusi täis. Laila isa ja Tariq olid üdinisti head, samas kui Rashid oli vägivalla ning terrori kehastus. Mariami ema ja isa olid kaheti võetavad tegelaskujud. Mariami ema Nana armastas tüdruki rohkem kui midagi muud siin maailmas, kuid sisendas lapsele pidevalt, et ta ei ole siia ilma soovitud, seega ei suutnud ta tütrele kiindumust näidata oma kibestumise tõttu elu suhtes. Mariami isal Jalilil on raamatus mitu tahku. Esmapilgul tundus ta kõige südamlikum ning heatahtlikum karakter, kuid hiljem tuli välja tema ükskõiksus oma tütre suhtes. Samas ei saa väita, et Jalil oleks üdinisti halb olnud, pigem oli ta argpüks. Ta kartis oma perekonda nii väga, et lasi Nanal eraldatud kohta elama asuda, et häbitegu ei oleks tal pidevalt juures. Kuigi tema ponnistused olid valelikud hoolis ta siiski Mariamist, sest talle tegi haiget kui tütar ei soovinud tema külaskäike Kabulisse ning põlgas ta ära. Seega loob Hosseini kas häid või halbu tegelaskujusid, kuid samas laseb ka lugejal endal otsustada.

Raamatu vastumeelsuse taga ei saa olla lugu, mida kirjanik jutustab, või tema kavatsused teha Afganistan arusaadavamaks. Hosseini rikastab lugeja teadmisi Afganistanist. Lugejale ei pruugi sobida kirjaniku kirjutamise stiil. Hosseini kirjutab väga otseselt ning selgelt, isegi lihtsakoeliselt. Ta ei kirjelda üleliia ümbritsevat keskkonda, vaid selle poliitilist tausta ning iga indiviidi mõttemaailma, mis kohati võib viia pisarateni. Kirjaniku oskus lugeja

emotsioonidele rõhuda on imetlusväärne. Sündmus, kui Lailale tehti keisrilõige ilma tuimestuseta, lõppeb lausega: „Mariam jäi Lailat alatiseks imetlema selle eest, kui kaua aega möödus, enne kui ta kisendama hakkas.“

Teos on emotsionaalne ning õpetlik. Mariam mõistab tänu Lailale ja tema lastele, mida tähendab emaksolemine ning ta sai aru oma lapsepõlveksimusest, mis viis ta ema enesetapuni. Mariam ohverdas enese elu Laila ning tema laste heaolu nimel, kes said sõjakoledused ja muud õudused seljataha jätta ja alustada uut elu koos Laila armastatud mehe Tariqiga. Peale Mariami ohverduse aitasid Laila ja Tariqi rahulikule elule kaasa Talibani kukutamine, mis tõi endaga kaasa naistele kehtestatud piirangute kaotamise, kinode avamise ning lastekodu remontimise, kus Lailast õpetaja sai.

Seega on raamat ka päevakajaline ning mõtlemapanev. Samal ajal kui Läänes elasid inimesed juba tehnika keskel ning vaieldi selle üle, kellel on uuem iPhone, hakkas Afganistan alles taastuma Talibani režiimist ning inimesed pidid elama õudusunenägudega möödunud sõjast ning kaotuste, õuduse ja hirmuga, mida see endaga kaasa tõi.

Raamatu lõpp on õnnelik, isegi muinasjutulik. On ilmselge, miks kirjanik kohutavale loole õnneliku lõppu soovis, kuid see mõjub kahjuks natuke imalalt, samas ei jäta raamatust nii ebameeldivat maiku, nagu see vastasel korral teeks.

Teos kõnetab noori inimesi seetõttu, et räägib inimeste eluolust sõja ajal ja kuidas mõjutab sõda inimeste elusaatust. Samuti mõjub raamat noortele tüdrukutele, sest 21.sajandil, kui räägitakse soolisest võrdõiguslikkusest, võib tunduda võimatu, et maailmas leidub inimesi, kes arvavad, et naine on kui teenija ning peab täitma kõik mehe soovid. Raamat toob kõige enam esile naiste õigustega seonduvad probleemid ning see kõnetab enim raamatut lugedes.

Gerli Gritsenko
Tallinna Reaalkool

12.klass

juhendanud õpetaja: Piret Järvela